İLK 250 FİRMANIN SEKTÖREL DAĞILIMI VE KARLILIK ANALİZİ

Dr. Fatma Taş

Gazi Üniversitesi

1- Giriş

Bu yazının konusunu, Bursa'da faaliyet gösteren 250 büyük firmanın sektörel dağılımı ve sektörler itibariyle karlılık analizi oluşturmaktadır. Bu analiz yapılırken, gerektiği ölçüde firma bazında bilgiler de değerlendirmeye alınacaktır.

Analizde parasal değerler YTL cinsinden, kar ise vergi öncesi kar dikkate alınacaktır. Karlılık analizlerinde karın; ciroya, özsermayeye ve net aktiflere oranı ayrı ayrı dikkate alınacaktır. Böylece, karlılık üç ayrı kriter açısından değerlendirilmiş olacaktır.

2- 250 Büyük Firmanın Sektörlere Dağılımı

Bursa'da faaliyet gösteren 250 büyük firma, 15 sektöre dağılmış durumdadır. 2007 yılı verilerine göre firmaların sektörlere dağımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

S E K T Ö R L E R	**Firma Sayısı**
AĞAÇ ORMAN ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA	5
BASIN YAYIN MATBAACILIK VE AMBLAJ	1
ÇİMENTO TOPRAK ÜRÜNLERİ VE MADENCİLİK	4
DERİ KÜRK VE AYAKKABI	1
ELEKTRİK VE ELEKTRONİK	5
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK	38
İNŞAAT	14
KİMYA	5
MAKİNA VE METAL	29
MUHTELİF	16
NAKLİYE VE ULAŞTIRMA	4
OTOMOTİV ANA VE YAN SANAYİİ	61
PLASTİK VE KAUÇUK	5
TEKSTİL VE KONFEKSİYON	60
TURİZM	2

Tablodan açık olarak görüldüğü gibi, otomotiv ve tekstil 250 büyük firmanın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu iki sektörü gıda ve makine sektörleri izlemektedir. Bu 4

sektörde faaliyet gösteren firmalar birlikte ele alındığında, dört sektörün ilk 250 içinde yer alan toplam 188 firmayla ilk 250 firmanın % 75'inden fazlasını oluşturduğu görülmektedir.

3- 250 Büyük Firmanın Yarattığı Katma Değer

250 büyük firmanın sektörlere göre yarattığı katma değer YTL cinsinden aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo: Sektörlere Göre Yaratılan Brüt Katma Değer

S E K T Ö R L E R	**Brüt Katma Değer YTL**
AĞAÇ VE ORMAN ÜRÜNLERİ	74.456.209
BASIN MATBAA	5.432.544
ÇİMENTO-TOPRAK	104.924.058
DERİ-KÜRK AYAKKABI	2.424.479
ELEKTRİK-ELEKTRONİK	177.461.904
GIDA-TARIM	497.318.153
İNŞAAT	88.719.754
KİMYA	20.281.617
MAKİNA VE METAL	520.554.117
MUHTELİF	56.777.156
NAKLİYE-ULAŞTIRMA	87.879.475
OTOMOTİV	2.074.517.343
PLASTİK-KAUÇUK	55.941.065
TEKSTİL	709.983.260
TURİZM	44.560.341

Tabloda görüldüğü gibi, katma değer açısından da otomotiv sektörü açık ara önde gitmektedir. Otomotiv sektörünü, bütün olumsuz etkenlere rağmen tekstil sektörü izlemektedir. Daha sonra, makine-metal ve gıda-tarım sektörleri gelmektedir.

Sektörlere göre katma değer yaratma açısından turizm sektörünün üzerinde durulmasında yarar vardır. 2004 yılında turizm sektöründen ilk 250 içinde bulunan 3 firma, 9.263.084 YTL katma değer yaratmıştır. 2005 yılında ilk 250 içinde yer alan 2 firma 1.004.620 YTL katma değer yaratmıştır. 2006 yılında ilk 250 içinde yer alan 1 firma 3.013.996 YTL katma değer yaratmıştır. 2007 yılında ise ilk 250 içinde yer alan 2 firmanın yarattığı katma değer 44.560.341 YTL'dir. Bu, çok ciddi bir sıçramayı ifade etmektedir.

İlk 250 içinde yer alan firmalardan yarattıkları katma değere göre 10 büyük firma aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo: Katma Değere Göre İlk 10 Firma

250 Büyük Firma Sıra No	Firma ve Müesseseler	Brüt Katma Değer YTL
3	BOSCH SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ	541.048.494
1	OYAK RENAULT OTOMOBİL FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ	421.588.767
2	TOFAŞ - TÜRK OTOMOBİL FABRİKASI ANONİM ŞİRKETİ	399.259.604
8	SÜTAŞ-BURSA VE HAVALİSİ PASTÖRİZE SÜT VE SÜT MAMULLERİ GIDA SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ	99.376.510
23	BURSA ÇİMENTO FABRİKASI ANONİM ŞİRKETİ	91.985.435
12	BİS ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM ANONİM ŞİRKETİ	91.725.683
11	ÖZDİLEK ALIŞ VERİŞ MERKEZLERİ VE TEKSTİL SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ	83.147.766
4	BORÇELİK ÇELİK SANAYİ TİCARET A.Ş.	77.653.338
10	ASİL ÇELİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	76.573.774
9	COMPONENTA DÖKTAŞ DÖKÜMCÜLÜK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	75.733.808

Firma bazındaki veriler de sektörel bazdaki verilerle tutarlıdır. Buna göre, en yüksek katma değeri yaratan firmalar otomotiv, makine ve gıda sektörlerindedir. Firma bazındaki verilere göre, tekstil sektöründen ilk 10 içine giren firma bulunmamaktadır. Buna göre ilk 250 içinde yer alan çok sayıda tekstil firmalarının yarattıkları toplam katma değer yüksek olmasına rağmen, firma bazında düşük katma değer yarattıkları anlaşılmaktadır.

4- 250 Büyük Firmanın Sektörel Karlılık Analizi

a- 250 Büyük Firmanın 2007 Yılı Karlılığa İlişkin Verileri

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO) tarafından oluşturulan 2007 yılı verilerine göre Bursa'da ilk 250 firmanın sektörel karlılık analizlerinde kullanılacak veriler aşağıdaki tabloda düzenlenmiştir.

Sektörel Karlılık Analizi Verileri

S E K T Ö R L E R	İç ve Dış Satış (Ciro) Tutarı YTL (KDV Hariç)	Öz Sermaye Tutarı YTL	Net Aktifler YTL	Dönem Karı [V.Ö.] Tutarı YTL
AĞAÇ VE ORMAN ÜRÜNLERİ	537.002.008	210.814.618	563.579.673	39.415.252
BASIN-YAYIN VE MATBAACILIK	27.623.088	13.359.977	24.485.674	1.299.404
ÇİMENTO VE TOPRAK ÜRÜN.	478.953.072	231.233.379	446.541.296	44.527.061
DERİ KÜRK VE AYAKKABI	25.525.066	10.983.755	29.606.060	450.632
ELEKTRİK VE ELEKTRONİK	1.740.217.584	424.692.960	1.333.833.564	117.061.497
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK	3.043.835.513	968.862.779	2.011.050.318	231.188.073
İNŞAAT	486.623.804	307.982.108	654.037.851	52.202.251
KİMYA	173.456.363	62.371.598	107.312.019	10.104.961
MAKİNA VE METAL	3.570.659.907	1.499.206.963	2.771.882.236	220.296.088
MUHTELİF	585.877.611	69.174.300	157.753.601	22.652.355
NAKLİYE VE ULAŞTIRMA	415.157.465	142.012.922	258.172.801	22.809.709
OTOMOTİV ANA VE YAN SANAYİİ	13.398.915.059	3.152.482.124	7.359.128.747	871.516.287
PLASTİK VE KAUÇUK	442.552.946	187.094.749	363.909.394	11.334.303
TEKSTİL VE KONFEKSİYON	5.046.815.778	2.910.006.293	5.423.607.127	93.917.774
TURİZM	103.900.676	79.211.510	113.950.332	24.139.536

b- 250 Büyük Firmanın 2007 Yılı İtibariyle Karlılık Oranları

Yukarıda yer verilen tablodaki verilerden yararlanarak, sektörel dağılıma göre 250 büyük firmanın üç farklı ölçüte göre karlılık oranlarına aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Sektörel Karlılık Oranları

S E K T Ö R L E R	Satış Karlılığı (%)	Özkaynak Karlılığı (%)	Varlıklar Karlılığı (%)
AĞAÇ VE ORMAN ÜRÜNLERİ	7,3	18,6	6,9
BASIN-YAYIN VE MATBAACILIK	4,7	9,7	5,3
ÇİMENTO VE TOPRAK ÜRÜN.	9,2	19,2	9,9

DERİ KÜRK VE AYAKKABI	1,7	4	1,5
ELEKTRİK VE ELEKTRONİK	6,7	27,5	8,7
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK	7,5	23,8	11,4
İNŞAAT	10,7	16,9	7,9
KİMYA	5,8	16,2	9,4
MAKİNA VE METAL	6,1	14,6	7,9
MUHTELİF	3,8	32,7	14,3
NAKLİYE VE ULAŞTIRMA	5,4	16	8,8
OTOMOTİV ANA VE YAN SANAYİİ	6,5	27,6	11,8
PLASTİK VE KAUÇUK	2,5	6	3,1
TEKSTİL VE KONFEKSİYON	1,8	3,2	1,7
TURİZM	23,2	30,4	21,1
ORTALAMA	6,86	17,76	8,64

Tablo incelendiğinde, satış karlılığı açısından en karlı sektörün turizm olduğu görülmektedir. Turizm sektörü, diğer sektörlere göre satış karlılığı açısından % 23,2 oranıyla belirgin bir biçimde karlıdır. Turizm sektörünü inşaat, gıda, ağaç ürünleri, elektrik-elektronik, otomotiv ve makine-metal sektörleri izlemektedir. Satış karlılığı açısından en düşük satış karlılığı % 1,7 ile deri-kürk ve ayakkabı sektörü, % 1,8 ile tekstil ve % 2,5 ile plastik-kauçuk sektöründedir. Bu analiz ve izleyen analizlerimizde **muhtelif** olarak adlandırılan sektör değerlendirme dışı tutulmuştur.

Özkaynak karlılığı açısından sektörel sıralamada % 30,4 oranı ile yine turizm sektörü başı çekmektedir. Bunu küçük farklılıklarla otomotiv (%27,6), elektrik-elektronik (% 27,5), gıda (% 23,8) ve çimento (% 19,2) izlemektedir. Özkaynak karlılığı en düşük sektörler % 3,2 ile tekstil, % 4 ile deri-kürk ve ayakkabı ve % 6 ile plastik-kauçuk sektörleridir.

Varlıklar karlılığı açısından sektörel sıralamada ilk sırayı % 21,1 oranıyla yine turizm sektörü almaktadır. Bu sektörü otomotiv (% 11,8), gıda (% 11,4) ve çimento (% 9,9) izlemektedir. Varlıklar karlılığı açısından en düşük varlık karlılığı % 1,5 ile deri-kürk ve ayakkabı, % 1,7 ile tekstil ve % 3,1 ile plastik-kauçuk sektörlerindedir.

5- Firma Bazında Karlılık Analizi

a- Kara Göre 250 Büyük Firma İçindeki İlk 10 Firma

2007 yılı verilerine göre 250 büyük firma içinde en çok kar eden firmaların karları ve karlılık analizinde kullanılacak verileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Firma Adı	İç ve Dış Satış (Ciro) YTL (KDV Hariç)	Öz Sermaye YTL	Net Aktifler YTL	Dönem Karı [V.Ö.] YTL
BOSCH	1.430.667.460	654.676.791	1.118.261.812	-
OYAK RENAULT	4.321.934.802	630.744.018	1.205.401.447	177.202.917
TOFAŞ	3.631.765.008	680.838.801	2.460.989.660	107.458.477
BİS ENERJİ	397.780.088	66.470.127	248.005.157	75.405.866
BURSA ÇİMENTO	197.179.478	235.424.178	261.934.499	73.304.831
GEMLİK GÜBR.	268.621.142	284.233.103	435.104.490	64.075.322
ASİL ÇELİK	430.973.865	247.775.310	359.041.154	48.640.241
ERİKLİ SU	96.889.103	49.988.477	77.622.776	41.505.917
ÖZDİLEK	398.233.389	293.401.366	436.715.993	39.479.416
SÜTAŞ	465.067.817	75.080.671	228.335.386	35.441.013

b- En Yüksek Kar Elde Eden 10 Firmanın Karlılık Analizleri

Yukarıdaki tabloda yer alan verilerden yararlanarak, en yüksek kar elde eden 10 firmanın karlılık analizlerini yapmak üzere aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Firma Adı	Satış Karlılığı (%)	Özkaynak Karlılığı (%)	Varlıklar Karlılığı (%)
BOSCH	-	-	-
OYAK RENAULT	4,1	28	14,7
TOFAŞ	2,9	15,7	4,3

BİS ENERJİ	18,9	113,4	30,4
BURSA ÇİMENTO	37,1	31,3	27,9
GEMLİK GÜBRE	23,8	22,5	14,7
ASİL ÇELİK	11,2	19,6	13,5
ERİKLİ SU	42,8	83	53,4
ÖZDİLEK	9,9	13,4	9
SÜTAŞ	7,6	47,2	15,5

6- Değerlendirme

2007 yılına ilişkin sektörel karlılık analizlerine göre, 2007 yılında sektörel karlılık diğer yıllar ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. 2007 yılında karlılık analizleri açısından diğer yıllar bütün ölçütlere göre sürekli olarak önde olan çimento sektörünün liderliği turizm sektörüne devrettiği görülmektedir. Tekstil, deri-kürk ve ayakkabı ile plastik-kauçuk sektörlerinin alt sıralardaki yeri ise değişmemiştir.

Firma bazında yapılan analizdeki verilerden anlaşıldığı kadarıyla otomotiv sektörünün iki dev kuruluşu olan Renault ve Tofaş, Bursa'da kendilerine bağlı bir yan sanayi oluşmasına neden olmuşlardır. Bu iki kuruluşun satış karlılık ortalamaları otomotiv sektörü ortalamalarının altındadır. Başka bir deyişle, bu kuruluşlar için çalışan tedarikçi kuruluşların satış kar ortalamaları daha yüksektir. Bu durumun, bu iki kuruluşun yüksek sürüme dayalı çalışma modelini benimsemesinin bir sonucu olduğu görüşündeyiz.

Verilerin ortaya çıkardığı önemli ve üzerinde durulması gereken bir sonuç ise turizm sektörünün diğer sektörlere göre karlılığının yüksek olduğudur.

Ayrıca, yüksek kar oranlarının elde edilmesi ile marka olmak ve doğru sektör seçimi arasında doğrusal bir ilişki olduğunu, Erikli firmasına ait veriler açıkça göstermektedir.